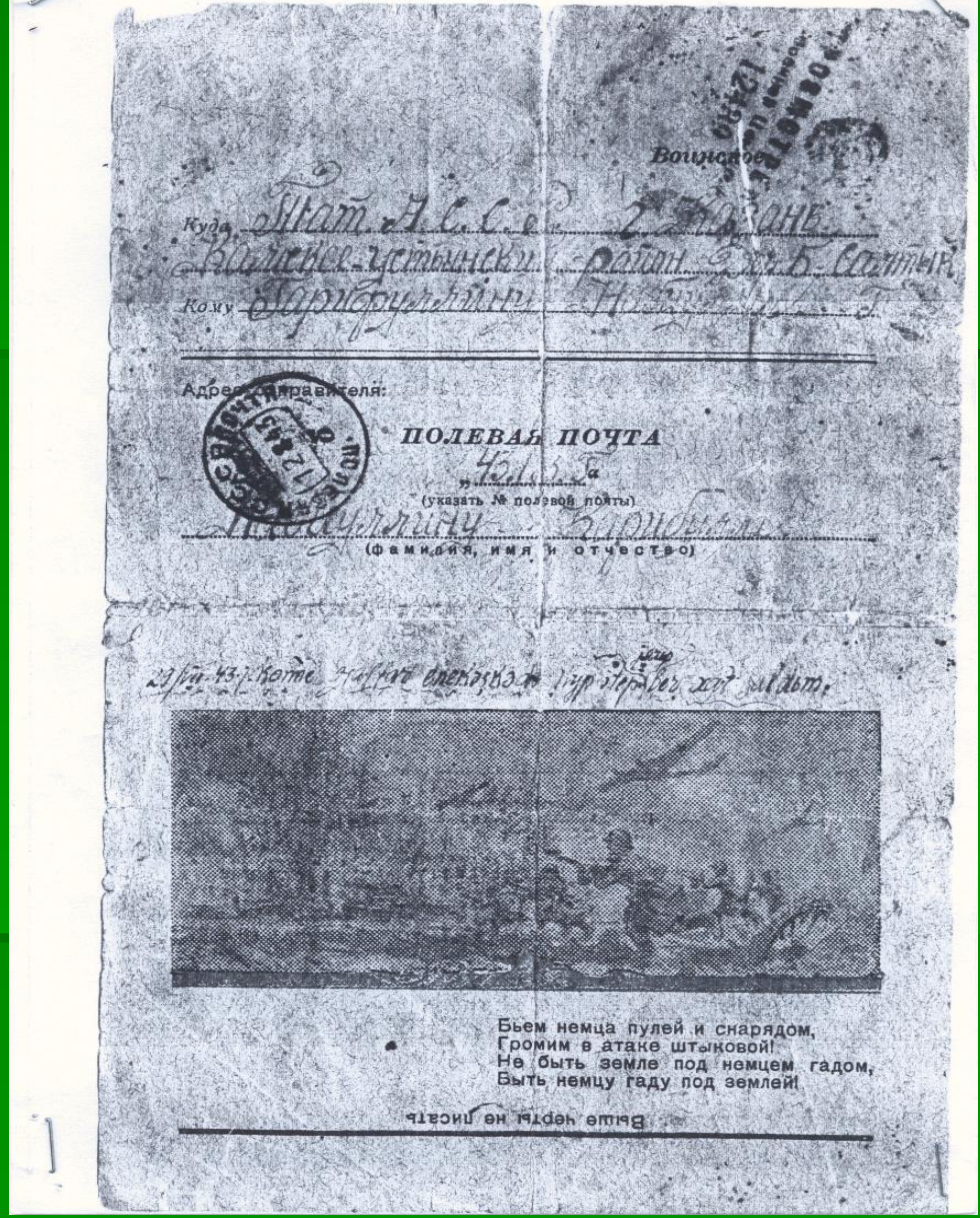

СОКЛАН ЫРЛЫК ГОМЕР ЮЛЛАРЫ

Башка җирләр миңа кирәк түгел,
Туган ягым, миңа син кирәк

Биш кыз туган - Нәбиуллиналар.

Кэрибулла абыйның соңғы хаты.

Сулдан икенче утырган- Зәйтүнә апа.

Һәр бирмеш көннең төмөн белеп, кадерләр, зурлап яшәүчеләр бар. Олы Салтык авылында гомер кичерүче 81 яшьлек Зәйнәп әби Ибәтова нәкъ шундый кешеләрнең берсе. Бу гәжәп тә түгел— чөнки әби сугыш чоры балаларының берсе. Михнәт күрмәгән, рәхәтнең дә кадерен белми диләр, ул елларда хатын-кызлар үсмерләр, балалар күргән нужаны бүген кем генә аңлар?! Юк, аңламас, чөнки нужаны мужа күргән генә белә. Шуңа күрә дә Зәйнәп әби булганына шөкер итеп, барысыннан канәгать булып, матур картлык күчәрә. 6 балалы зур һәм хезмәт сөючәнлекләре белән танылган, алдыңгы карашлы, укымышлы Гарифулла абзый белән Миңнебибә апа гаиләсендә үсә ул. 7 яшендә Олы Салтык җиде ешлык мөктәбенә укырга керә. Сыйныфташлары арасында кызыксынучан, зиһенле, тырыш укучы буларак аерылып тора. Хыялы—урта белем алып, табиб булу.

Ләкин язмыш үзенчә хәл итә. 1941 елда, кыз җидееллык мөктәпне тәмамлагач, Ватан сугышы башлана.

“Әле дә хәтеремдә, яңгырлы көн иде. Сугыш башлану турындагы хәбәрне ишетеп, авылдагы кешеләрнең күңелләре

та кортыдай гөҗләде—слашалар, аптырап калган халык бергә жыйнаулашып алда ниләр булар, нәрселәр көтә дип кайгыра. Ир-атлар гына, үзлөрөнә хас булган ныктык белән сабырлык сакларга тырышып, “кайгырмагыз, озака бармас”, дип аларны юатырга тырыша. Ул чагында берәү дә сугышның озын-озак елларга сузылмачагын, үз артынан миллионлаган корбаннар калдырып тарихта ин дөһшәтле һәм газалы чор булып калачагы турында башына да китермәгәндер. Икәнчә көнне күп ир-атлар саубулалашып, исән булсак бер кайтырбыз, дип фронтка китеп баралар.

Бер атнадан Гарифулла абыйлар гаиләсе дә уллары Кәрибулланы канлы сугышка озата, (өтиләре карт булу сөбәплә алынмый) шул ук елны хатын-кызларны окоп казу эшлөрөнә җәлеп италәр. Әниләренә күкрәк баласы булу сөбәплә, Зәйнәп бер иптәш кызы белән аның урынына Апас ягына окоп казу эшенә китә. Әле сабыйлыктан да чыгып җитмәгән кызларны күргәч, прораб: “Монда балалар бакчасы түгел, хәзер үк кайтып китегез, әниләрегез килсен”, дип ачулана. Елап, ялварып хәлне аңлаткач, калырга

Яшәү кадерен белеп

белән бергә ул елгы салкында халыкның үзәгенә үтә. “Сугыш елларында ат та булдык, машина да булдык”,—ди Зәйнәп әби хатирәләргә бирелеп—укулар ул вакытта (Олы Карамал мөктәбенә йөрәп укый) көзгә эшләр беткәч—октябрда башлана иде, ял көннәре, каникулда да колхозда эшләдек”. Әнә шулай яшүсмерләр карт-коры белән бергә печәннен дө чаба, урагын да ура, көлтә бөйли, кул арбасы белән

инде түзәр әмәл калмагач—өйгә кайтабыз гына—кояш чыга. Янәдән кырга китәбез”. Шунысын да билгеләп үтми мөмкин түгел, Зәйнәп районда иң алдыңгы уракчы була, моны туган якны өйрәнү музейсендагы язмаларда раслый.

Авылга кара пичәтле хатлар килеп тора. 1943 елда кайгы Зәйнәпләр ишеген дө кага—бердәнбер ир туганнары Кәрибулла Сталинград янындагы бәрелештә һәлак була.

көнне өй юа идея. Моңсу карашлы, унайсызланып кына ишек каккан хат ташучыларны күргәч, йөрәкләр аерылып киткәндәй булды,—кулдан эш төште, әни елый, без елайбыз, күрешеләр керде. Шулай да күңелнең бер почмагында “бәлки исәндер” дигән уй ташламады. Әни күрәзәче багучыларга да йөрде, “исән, кайтыр” дип өметләнделәр. Хәсрәтле ана йөрәген тагын да яраламас, өмет белән яшәтер өчен ак ялганга барганнардыр инде. Язлар арты язлар килде, ә ул кайтмады.”

Жинү хәбәрне мөктәптә ишетәләр. Кемдер елай, кайсылар шатланып кычкыра. Радиодан Левитанның көр тавышы сугыш бетүен игълан итә, халкыбызны бөөк жинү белән котлай. Барысы бердәм булып демонстрациягә чыгалар. Үзәм Зәйнәп әби сөйлөгәннәренә тыйлым, үзәм уйланам, бу бер аның язмышы гына түгел, ил язмышы, миллионнар кичкән сынаулар бит бу. Ө менә табиб булу теләгә генә хыял булып кала. Укытучы, райпо системасына да эшкә чакыралар—тик Гарифулла абзый кызын читкә

жирдә, кызым, бәхетенең туган жирендә табарсың, өтнен сүзенә каршы килмә, ди. Һәм ул ризалаша. 1948 елда авыл егете Хамидулла белән ганилә коралар. Өйләнәшкәннән соң тормыш иптәше өч ел ярым армия хезмәтендә булып кайта. Бер-бер артлы дүрт балалары туа. Балалары тәүфыйклы булып үсәләр. Әниләренә карата игътибарлы һәм миһербанлылар. Кайсына барса да урыны түрдә, кадерләр кенә йөртәләр. Инде оныкларны гына түгел, оныкчыкларны сөеп шатлана. “Тормышлар әйбәт, без генә карттайдык”,—ди ул. Яшьләргә дә әйтер сүз бар. “Хәзергә яшьләрен бозылуына бик борчылам. Жөннәт кебек тормыштан риза түгелләр, хезмәт ит, эшлән—бар да була, акчасын түлиләр. Без таякка эшләдек, пенсиябез дә кечкенә булды—зарланмыйбыз, биргәнә шөкер итәбез. Иң мөһиме күтебез аяз, ашыйм—кням дисән—жаның ни тели—шул бар. Бүгенге тыныч тормышның кадерен белеп яшәссенер иде, ди.

Әйе, Зәйнәп әби хаклы. Ходай биргән гомернең өлкән буынар кебек матур эшләр белән генә бизән, ялгышмый, үкенмәслек итеп яшише иде.

Өченче кыз-Зәйнәп апа

Уңнан беренче утырган- Тәнзилә апа.

Элфия апа балалар һәм оныклар белән

Гаиләдә икенче кыз-Разия апа

Тормыш иптәше Шәйхулла абый белән.

РАЙОН ТОРМЫШЫ

гаилә елы

Сокланьрлык гомер юлы

РИММА НӨБИУЛЛИНА

Күңеләм бөлән авылымның һәр өендә булып чыктым. Ничек гомер итүләрен, күрше-күлән бөлән нинди мегамеләдә торуларын, төгә яки бу гаиләнең авылдашларым алдындагы дәрәжәсен барладым һәм, 58 ел бергә яшәп, күптән түгел генә мөңгегә хушлашкан Шейхулла абый бөлән Разия апа гаиләсенә тукталдым.

1950 нче елның чалт аяз, зөмһәрир суыклы гыйнвар аенда сугыш кырларында жиңу яулап кайткан Шейхулла абый бөлән авыл мегаллимәсе Разия апа тормыш корып жиберә. Гыйнвар ае салкын булса да, аның жөмелдөгән ак карлары озын тормыш юлына бары тик сафлык, пакылек өстөп торган намуслы, сабыр булырга булышкан, соклангыч гомер юлы сузган сыман. Әйе, дус һәм тату гаилә башлыгы Шейхулла абый гомере буена намуслы хезмәт итә. Авылда (каядыр түгел) балта остасы булып таныла. Аның кулы бөлән төзелгән йортлар, ул йортларга ясалган терезә йөзлекләре, өй кыекларына уелган бизекләр һәркемне сокландыра. Ул гына да түгел, авыл һәм район сөхнеләрендә улы, кызы, оныклары бөлән үзә ясаган кубызда уйнап чыгышлар ясый, матур итеп жырлый. Аның башкаруындагы "Башка мине күрә алмассың", "Сарманай", "Карагай" кебек жырлар авыл өстендә моңсу көй булып бик күп ел-

лар яңгырар өле. "Кеше ките - жыры кала" дигән гыйбарә шулдыр инде ул, мөгаен.

үзеннән дә тора. Менә шул жөнәттән мин Разия апага (мин аңа "апа" дип мөрәжәгать иттем,

Ә Разия апа мөктәптә 35 ел татар теле һәм әдәбияты укыта: шигри жанлы, тормышка чын мөһнәсендә гашыйк укучылар тәрбияли. Ул бүгән дә укучылары бөлән горуруланып яши. Хәзерге көндә драматург Туфан абый Миңнуллин туған телебез сагында армый-талмый хезмәт итә икән, монда бит Разия апаның да өлеше бар. Гаилә бөлән яшәү, эш бөлән генә яшәү түгел бит өле. Тормыш шатлык - куанычларсыз да, шул ук вакытта мөшәкәтсез дә булмый. Менә шулар арасында югалып калмыйча, гаилә жылысын саклап кала алу - моннысы инде һәркемнең кулыннан килмидер, мөгаен. Ул бит жәмгыять кануннарыннан да, әлбәттә, кешенең

чөнки укытучыга без хөрмәт итеп гомере бую "апа" дип эндәшәбез) сорау бирдем.

— Разия апа, сөз балалар үстөргән 50-60 нче елларда хөкүмәт тарафыннан бала тәрбияләүгә, гомумән, гаиләгә караш нинди иде?

— Ул елларда авыл жирләрендә балалар бакчасы юк. Ә безгә, укытучыларга, нишләргә кала? Житмәсә декрет ялы да бик аз, ничәдер көн генә бирелә. Өңдә караучы кешә булма-са, бер айлык балаңны күршәңә калдырасың, тәнәфес яки буш сәгатьләрдә йөгәрә-йөгәрә кайтып (ниндидер гаепкә кешә сыман), балаңны ашатып киләсең. Дәрәсләр беткәч, һәркөнне жылыш яки агитатор-

лык эше. Агитаторлык эшенә йомырка, май жыю да, тагын бик күп мөшәкәтләр керә иде. Балаң өчен вакыт төнгә кала. Ә бу йөкне гаиләң тату булмаса, берничек тә тартып бара алмаса идең. Кыз-

ларымны чөч үрергә, киенә белергә нәкъ менә әтиләре өйрәттә. Ә бүгәңгә яшьләргә бала тәрбияләүдә, матур гаилә коруда мөмкинлекләр күп. Менә быелгы елның Гаилә елы дип игълан ителүе моның бик әһәмиятле икәнлеген күрсәтә.

Үткәннәрне иске төшәргәндә Разия апага бик моңсу иде. Ләкин үкенечле түгел, үкенечле итеп яшәмәгәннәр бит алар: һәркөнне изгелек кылып, балаларына һәм оныкларына намуслы сабырлык үрнәгә булып, гаилә жылысын ни дәрәжәдә сүндермичә саклап булуына ышаньрлык итеп гомер иткән алар. Сокланьрлык гомер юлары, сокланьрлык гаилә менә шундый буладыр ул!

Пролетарии всех стран соединяйтесь!

ПОД ЗНАМЕНОМ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА, ПОД РУКОВОДСТВОМ
КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ-ВПЕРЕД, К ПОБЕДЕ КОММУНИЗМА!

Почетная ГРАМОТА

Камско-Устьинский РК КПСС и
исполком райсовета депутатов трудя-
щихся награждают настоящей грамотой

НАБИУЛЛИНУ РАЗИЮ НАБИУЛЛОВНУ

учительницу татарского языка и лите-
ратуры Б.Салтыковской восьмилетней
школы, за долголетнюю и плодотворную
работу по воспитанию подрастающего
поколения.

Секретарь РК КПСС
Л. Ахмадуллин
/Х.Ахмадуллин/

Председатель
исполкома райсовета:
М. Драгунова
/М. Драгунова./

1966г.

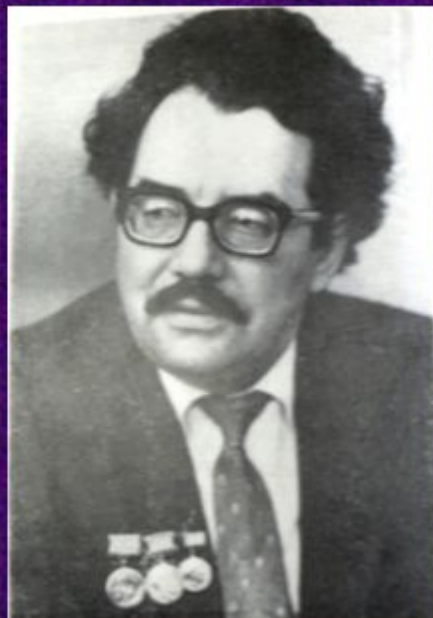
Разия апа һәрвакыт хөрмәткә лаек.

Туфан Миңнуллин

"Айгыртауның айлы жылы
Юрта тән карасын.
Тауга карап, тау булаган
Туфан булып кара син!"

Марсель Галиев

Әйе, бүгүнгә драматургиянең
иң якты йолдызларының берсе.
Язучы - драматург танылган
жәмәгәт эшлеклесе, 40 тан
артык пьеса авторы, РСФСР
ның Станиславский,
Татарстанның Г.Тукай,
М.Жәлил исемендәге
премияләре
лауреаты. Татарстан Дәүләт
Советы депутаты.

1965 елда иң беренче басылган китабы.
Ул татар теле һәм әдәбияты укытучысы
Разия Нәбиуллинада саклана.

Әннсе юлын сайлаган кызы-Миләүшә апа.

Без биш бала үстек әнкәй белән,
Тик үсмәдек иркә кочакта.

Без әнкәйнең биш шатлыгы идек
Биш кайгысы булдык кайчакта.

Башка жирләр миңа кирәк түгел,
Туган ягым миңа син кирәк.
Биш кыз туган – Нәбиүллиналар.

Разия апа һәрвакыт хөрмәткә лаек.

РАЙОН ТОРМЫШЫ

гаилә елы

Сокланырлык гомер юлы

Рияма Нәбиуллина

Күңгелем бәлен авылның нәр өендә булып чыктым. Ничек гомер итүләрен, күрше күлән бәлен нинди мөгәмлелә торугарын, төгә яки бу гаиләнен авылдашларым алдындагы дәрәжәсен барладым һәм, 58 ел бергә яшәп, күптән түгел генә менгә хушлашкан Шәйхулла абый бәлен Разия апа гаиләсәне тустадым.

1950 нче елның чалт аяз, зәмнәри суылы гыйнвар өендә сугыш кырларында жинү яулап кайткан Шәйхулла абый бәлен авыл мөгәлләмәсә Разия апа тормыш корып жиберә. Гыйнвар ае салкын булса да, аның жемелдөгән ак карлары озын тормыш юлына бары ти сафлык, пакылек өстәп торган намуслы, сабыр булырга булышкан, соклангыч гомер юлы сузган сыман. Әйе, дус һәм тату гаилә башлыгы Шәйхулла абый гомере буюна намуслы хөзмет итә. Авылда (каядыр түгел) балта остасы булып таныла. Аның кулы бәлен төзәлгән йортлар, ул йортларга ясалган төрвә иезлекләре, өй кыякларына уелган бизәкләр нәркемне сокландыра. Ул гына да түгел, авыл һәм район сәхиеләрендә улты, кызы, оныклары бәлен үзә ясаган кубыда уйнап чыгышлар ясып, матур итеп жырлый. Аның башкаруындагы "Башка мине күрә алмасың", "Сарманай", "Карагай" кебек жырлар авыл өстендә моңсу кей булып бик күп ел-

лар яңгырар өле. "Көше үзеннән дә тора. Менә китә - жыры кала" дигән гыйбарә шулдыр инде меһәән.

Ө Разия апа мөктәптә 35 ел татар теле һәм әдәбияты укыта: шигъри жанлы, тормышка чын мөгәнәсендә гашыйк укучылар тәрбияли. Ул бүген дә укучылары белән горулангыч яши. Хәзергә кәндә драматург Туфан абый Миңнуллин туған телебәз сагында армый-талмый хөзмет итә икән, монда бит Разия апаның да өлеше бар. Гаилә бәлен яшәү, эш бәлен генә яшәү түгел бит өле. Тормыш шатлык - куанычларсыз да, шул ук вакытта мөшәккәтсез дә булмый. Менә шулар арасында тогалып калып, гаилә жылысын саклап кала алу - монсы инде нәркемнең кулынанн килмидер, мөгәән. Ул бит жәмгыять канунарыннан да өлбәттә, кешенә

лык эше. Агитаторлык эшенә йомьржа, май жыю да, тагын бик күп мөшәккәтләр көрә иде. Балаң өчен вакыт төгә кала. Ө бу йөкне гаиләң тату булмаса, берничек тә тартып бара алмасың. Кыз-

Ө Разия апа мөктәптә 35 ел татар теле һәм әдәбияты укыта: шигъри жанлы, тормышка чын мөгәнәсендә гашыйк укучылар тәрбияли. Ул бүген дә укучылары белән горулангыч яши. Хәзергә кәндә драматург Туфан абый Миңнуллин туған телебәз сагында армый-талмый хөзмет итә икән, монда бит Разия апаның да өлеше бар. Гаилә бәлен яшәү, эш бәлен генә яшәү түгел бит өле. Тормыш шатлык - куанычларсыз да, шул ук вакытта мөшәккәтсез дә булмый. Менә шулар арасында тогалып калып, гаилә жылысын саклап кала алу - монсы инде нәркемнең кулынанн килмидер, мөгәән. Ул бит жәмгыять канунарыннан да өлбәттә, кешенә

чәнки укытучыга без хөрмәт итеп гомере бугә "апа" дип эндәшәбез) сорау бирдем.

— Разия апа, сөз балалар үстөргән 50-60 нче елларда хөкүмәт тарафыннан бала тәрбияләүгә, гомүмен, гаиләгә караш нинди иде?

— Ул елларда авыл жырларендә балалар бакчасы юк. Ө безгә, укытучыларга, нишләргә кала? Житмәсә декрет ялы да бик аз, ничәдер көн генә бирелә. Өндә караучы көшәң булмаса, бер айлык балаңны күршәңә көртөп калдырасың, төнефес яки буш сөгәтләрдә йөгәре-йөгәре кайтып (индидер гаепле көше сыман), балаңны ашатып киләсең. Дәрәсләр беткәч, нәркәнне жәмгыльш яки агитатор-

Пролетарий всех стран, соединяйтесь!

ПОД ЗНАМЕНОМ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА, ПОД РУКОВОДСТВОМ КОМУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ - ВПЕРЕД К ПОБЕДЕ КОМУНИЗМА!

Почетная ГРАМОТА

Камско-Устьинский РК КПСС и
исполком райсовета депутатов трудя-
щихся награждают настоящей грамотой

НАБИУЛЛИНУ РАЗИЮ НАБИУЛЛОВНУ

учительницу татарского языка и лите-
ратуры В. Салтыковской восьмилетней
школы, за долготлетнюю и плодотворную
работу по воспитанию подрастающего
поколения.

Секретарь РК КПСС

И. Х. Ахмадуллин

/Х. Ахмадуллин/

Председатель

исполкома райсовета:

М. Драгунова./

1966г.